

**Törökország szíriai terve az ukrajnai háború árnyékában 1.
Egy lehetséges beavatkozás szíriai és iraki kontextusa**

Turkey's Syrian Plans in the Shadow of the War in Ukraine 1.
The Context of a Possible Intervention in Syria and Iraq

SZALAI MÁTÉ – WAGNER PÉTER

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Szalai Máté, Wagner Péter, 2022.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2022.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2022.48>

Összefoglalás: Recep Tayyip Erdoğan először 2022 májusában pendítette meg egy újabb katonai beavatkozás szükségességét a Kurdisztáni Munkáspárt ellen Szíriában és Irakban. Kétrészes elemzésünk célja Törökország újabb szíriai beavatkozásának és ehhez kapcsolódó tevékenységének értelmezése. Az első elemzés Ankara szíriai és iraki motivációit mutatja be, rámutatva arra, hogy a két országban teljesen eltérőek Törökország lehetőségei. Biztonsági szempontból az észak-iraki területek jelentik a nagyobb fenyegetést, ahol a török hadsereg mozgástere alig van korlátozva, miközben Ankara jelenléte egyfajta ellensúlyozó erőt is jelent Iránnal szemben. Szíriában a török mozgásteret az USA és különösen Oroszország aktív katonai és politikai jelenléte korlátozza, amit az is mutat, hogy sajtóhírek szerint Erdoğan elnök több találkozón is próbált felhatalmazást szerezni egy beavatkozáshoz, mindezidáig sikertelenül.

Kulcsszavak: Szíria, Törökország, Irak, Kurdisztán, KRG, PKK, katonai beavatkozás, terrorizmus

Abstract: *Recep Tayyip Erdoğan first floated the need for a new military intervention against the Kurdistan Workers' Party in Syria and Iraq in May 2022. The aim of our two-part analysis is to interpret Turkey's possible intervention in Syria and its related activities. The first analysis looks at Ankara's motivations in Syria and Iraq, showing that Turkey's options in the two countries are quite different. From a security point of view, the areas of northern Iraq pose the greater threat, where the Turkish military's room for manoeuvre is hardly limited, while Ankara's presence also represents a countervailing force against Iran. In Syria, Turkey's room for manoeuvre is limited by the active military and political presence of the USA and Russia in particular, as shown by the fact that, according to press reports, President Erdoğan has tried to obtain authorisation for an intervention in several meetings but has so far failed.*

Keywords: *Syria, Turkey, Iraq, Kurdistan, KRG, PKK, intervention, terrorism*

BEVEZETŐ

2022 februárja óta a nemzetközi figyelem középpontjában az orosz–ukrán háború áll. A konfliktusban Törökország sajátos szerepet játszik, mivel az ENSZ-ben megszavazta az Oroszországot elítélő határozatokat, katonailag támogatja Kijevet a háborúban, és a NATO tagjaként is kiállt a kollektív transzatlanti fellépés mellett, ugyanakkor továbbra is jó kapcsolatokat ápol Moszkvával, valamint közvetítőszerpet játszik a két fél között. Ankara bonyolult érdekrendszerrel a térségben folyamatos egyensúlyozást kíván Oroszország és az Egyesült Államok között, miközben a belpolitikai szempontok kényszerítő erővel hatnak Recep Tayyip Erdoğan döntéseire.

Ebben a nemzetközi környezetben a török kormány kilátásba helyezte, hogy egy újabb katonai beavatkozást indít Szíria északi részén, az általa ellenségnek tekintett kurd milíciákkal szemben. Ebből is látszik, hogy Ankara számára külpolitikai értelemben a prioritást továbbra is a szíriai konfliktus jelenti, három szempontból is. A terrrorszervezetként nyilvántartott törökországi Kurdisztáni Munkáspárttal (PKK) szövetséges Népi Védelmi Erők (YPG) befolyásának növekedése a török–szíriai határ közvetlen túloldalán, illetve az iraki kurd területeken való megerősödése a polgárháború talán legnegatívabb hozadéka Törökország számára. Ráadásul az Egyesült Államoknak a YPG-által dominált Szíriai Demokratikus Erőknek (angol rövidítéssel SDF) nyújtott támogatása régi szövetségesével is kiélezte a viszonyt. Török belpolitikai szempontból a kurd kérdés mellett a szíriai menekültek ügye játssza a legnagyobb szerepet, nemcsak az országban levő legalább 3,6 milliós közösség miatt, hanem azért is, mert a határ túloldalán fekvő Idlib tartomány instabilitása további menekülthullámokat generálhat. Harmadrészt a dzsihadista erők szempontjából sem hanyagolható el a szíriai konfliktus. Egyfelől a már említett Idlibben meghatározó erőt képviselnek a korábban az al-Káidához kötődő vezetés alatt működő szélsőséges csoportok, miközben az Iszlám Állam jelenléte – elsősorban az Eufrátesztől délre eső területeken – ismét erősödni látszik.

Kétrészes elemzésünk célja Törökország újabb szíriai beavatkozásának és az ehhez kapcsolódó tevékenységének elemzése és értelmezése az ukrajnai háború árnyékában. Az első elemzés célja a kilátásba helyezett beavatkozás helyi kontextusának bemutatása Szíriában és Irakban. Ezt követően a második részben a kiéleződő orosz–amerikai versengés kontextusában mutatjuk majd be Törökország lehetőségeit, mindenekelőtt Szíria vonatkozásában, illetve megvizsgáltuk, hogy a 2023 nyarára tervezett parlamenti választások a hatalmon levő Igazság és Fejlődés Pártja (AKP) számára miként függhetnek össze egy esetleges újabb szíriai beavatkozással.

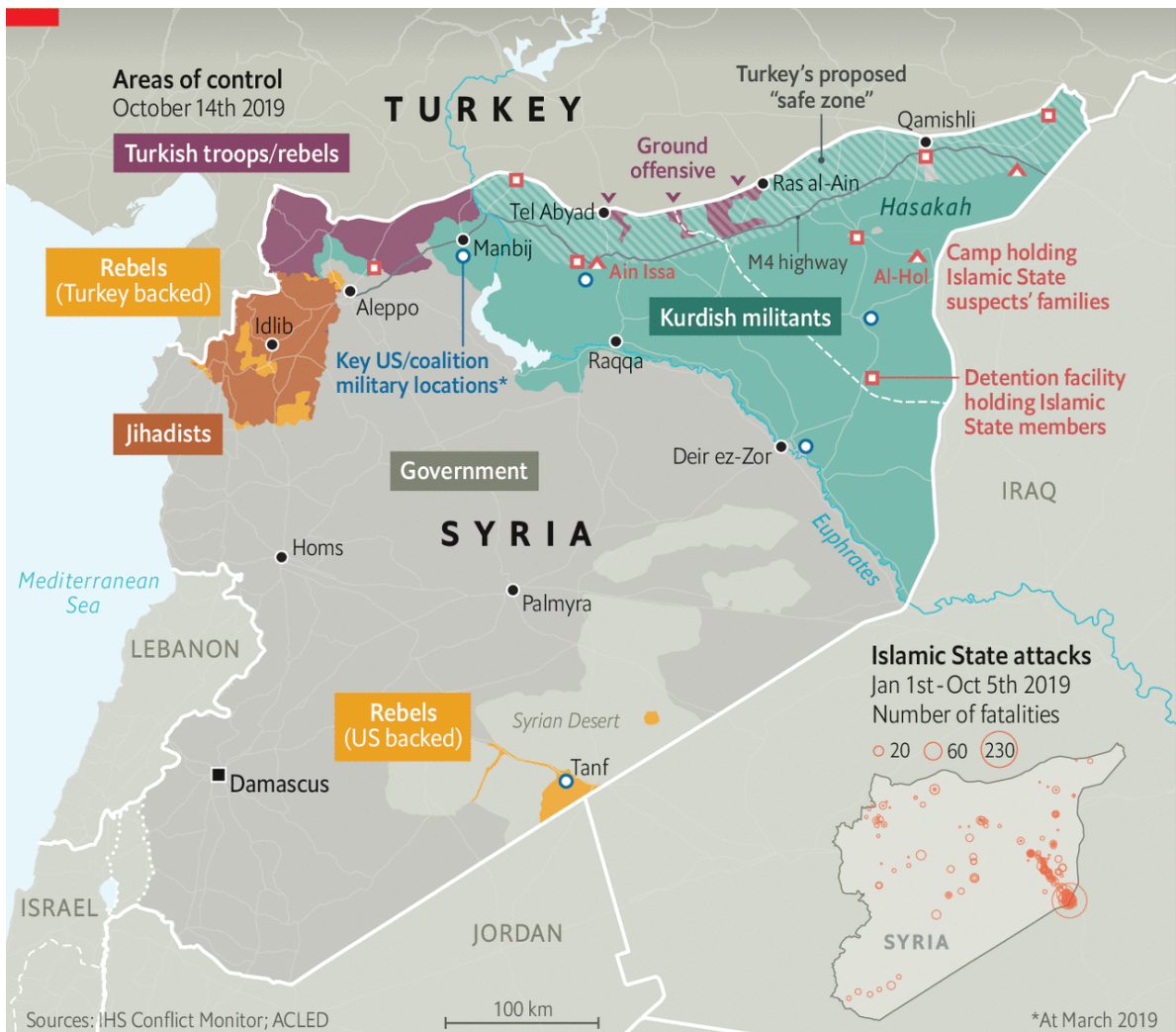
A SZÍRIAI KONTEXTUS

Az ígért török beavatkozás hivatalosan a hatodik közvetlen intervenciója lenne Ankarának a szíriai polgárháborúba, az öt korábbihoz hasonlóan kifejezetten a PKK szíriai szövetségesei ellen irányul. A másik kettő inkább a fegyveres konfliktus egyéb szereplőjéhez kapcsolódott: az egyik az [Eufrátesz Sah hadművelet](#) volt 2015. február 21-én és 22-én, amely az első, de azóta is a legkorlátozottabb közvetlen török intervenciónak számít. Az akció során a török hadsereg áthelyezte Szulejmán sah sírját az akkor Iszlám Állam uralta területről török területre. A másik nem a kurd kérdéshez kapcsolódó beavatkozás [Idlibet érintette](#) (az 1. térképen sárgával és barnával jelölt rész), és az ide szorult ellenzéki csoportok és a kormányerők közötti de-eszkalációt és tűzszünetet hivatott ellenőrizni. Ez a beavatkozás 2017 októberében kezdődött, és a mai napig tart.

A három további, nagyobb nemzetközi visszhangot kiváltó beavatkozás kizárólag a PKK szövetségeseinek – vagyis a Népi Védelmi Erők (YPG) által vezetett Szíriai Demokratikus Erők (SDF) – visszaszorítását célozta Észak-Szíria egyes területeiről. 2016 augusztusa és 2017 márciusa között az [Eufrátesz Pajzs hadművelet](#) keretében a török hadsereg a Szabad Szíriai Hadsereg megmaradt erőit felhasználva az Eufrátesztől nyugatra eső területek nagy részét, a folyó és Azaz városa közötti sávot vonta gyakorlatilag török irányítás alá (a térképen lilával jelölt terület). Ezt követte 2018. január és március között az [Olajfaág hadművelet](#), amely az északnyugati (a térképen szintén lilával jelölt) Afrin kerület ellen irányult, majd 2019 őszén került sor az egyetlen, az Eufrátesztől keletre fekvő területeket érintő akcióra, a [Béke Forrása](#) hadműveletre, amely nagyjából a Tel Abjad és Rasz al-Ajn közötti kb. 30 kilométeres határsávot vonta ellenőrzés alá az M4-es autópályáig.

1. térkép.
Szíria a török beavatkozásokat követően

Forrás: [The Economist](#)

2019 októbere, vagyis a Béke Forrása hadművelet óta a szíriai stratégiai helyzet alapvetően nem változott meg. Az ország területének majdnem kétharmadát az Oroszország és Irán által támogatott Bassár al-Aszad vezette kormányerők ellenőrzik, a mára iszlamisták által vezetett ellenzék pedig Idlib tartomány területére szorult. A Szíria északkeleti részét – és így az ország kb. negyedét – továbbra is az SDF irányítja, amellyel az Aszad-kormány mellett az iraki kurd politikai erők és a nagyhatalmak is fenntartanak bizonyos jellegű kapcsolatot.

Az SDF helyzetét továbbra is meghatározza az Egyesült Államokkal fenntartott biztonságpolitikai reláció, amely alapvetően az Iszlám Állammal szembeni küzdelemben jött létre. Az amerikai támogatás önmagában még nem korlátozná Törökországot a szervezet megtámadásában, viszont a területen korábban állomásozó kb. 2200 fős amerikai kontingens megakadályozta, hogy előzetes egyeztetés (kis túlzással amerikai engedély) nélkül Ankara beavatkozhatna a területen. 2019 októberében a Béke Forrása hadműveletet az akkori amerikai elnök, [Donald Trump által tett bejelentés előzte meg](#), amely szerint Washington kivonul az országból, és maga mögött hagyja az SDF-et. Végül a kivonulás csak részben történt meg: az amerikai haderő továbbra [is kb. 900 katonát állomásoztat](#) az ország északkeleti részén (valamint [a délen található al-Tanf bázison](#)), amellyel (legalábbis rövid távon) gyakorlatilag biztosítani tudja az SDF által létrehozott politikai szervezet túlélését.

A kilátásba helyezett beavatkozás pontos földrajzi céljai nem tisztázottak, de feltételezhetően elsősorban az Eufrátesz Pajzs és az Olajfaág hadműveletekhez hasonlóan az Eufrátesztől nyugatra található, továbbra is az SDF irányítása alá tartozó területeket érintené: egyrészt az Aleppótól északra található Tel Rifat, másrészt pedig esetlegesen az ettől keletre található Manbidzs városait és környékét. Emellett [még napirendre kerülhet](#) az Eufrátesztől keletre található Kobane (Ajn al-Arab) határváros elfoglalása is ([vagy akár a még keletebbre fekvő Ajn Issza és Tel Tamer is](#)). E területek irányítása [évek óta explicit célja](#) a török vezetésnek, hiszen ezen városok fontos csomópontját jelentik Szíria északi részének. A nevesített célpontok eltérő geopolitikai környezettel bírnak: Tel Rifat gyakorlatilag az SDF egy enklávéja, amelyet három oldalról Törökország és szövetségesei, délről pedig a kormányerők határolnak, Manbidzs és Kobane viszont közvetlen kapcsolatban áll az északkeleti, kurd ellenőrzésű területekkel. Tel Rifat fontosságát nem csak Aleppóhoz, hanem az idlibi ellenzékhez való közelsége is adja, Manbidzs pedig korábban az Iszlám Állam, később pedig az ellene felálló koalíció logisztikai központjaként is szolgált.

A helyzetet nagyban bonyolítja, hogy az Egyesült Államok és Oroszország is jelen van Észak-Szíriában, bár e jelenlét pontos mérete és elhelyezkedése nem egyértelmű. Ebből kifolyólag Ankarának az offenzíva megindítását megelőzően muszáj egyeztetnie Washingtonnal és Moszkvával, hiszen, ha koordinálatlan módon indul el az akció, az amerikai és orosz katonákat is veszélyeztethet. Az offenzíva belengetését követően mindkét nagyhatalom [kifejezte nemtetszését](#) a török tervekkel kapcsolatban, a [szíriai kurd vezetők tehát abban reménykednek](#), hogy ezt az engedélyt nem is fogja megkapni Ankara. Jelenleg úgy tűnik, hogy [a július 19-ei orosz–iráni–török-találkozón](#) Erdoğan nem kapott támogatást az intervencióhoz

(hiszen az nem kívánt destabilizációval járhat Moszkva és Teherán számára), ami ha nem is vette le a kérdést a napirendről, de lassította a tervek végrehajtását. Ugyanakkor, ahogy korábban, úgy a mostani helyzetben is elmondható, hogy az amerikai és orosz álláspont nem statikus Észak-Szíriával kapcsolatban, a 2022 júniusában elindult egyeztetések a jövőben is folytatódni fognak.

Joe Biden amerikai elnök [2021 végén nyilvánosan kifejezte](#), hogy elődjével, Donald Trumppal szemben nem járulna hozzá egy esetleges török offenzívához, ugyanakkor kérdéses, hogy a gyakorlatban hogyan tudná vagy akarná azt megakadályozni. Az SDF támogatása és az északkelet-szíriai autonómia fennmaradása önmagában nem célja az Egyesült Államoknak, inkább eszközként tekint a kurd vezetésű erőkre az Iszlám Állam elleni küzdelemben. Ennek következtében legalábbis elméleti szinten elképzelhető kompromisszum Ankara és Washington között. Törökország szerint ez a kompromisszum az amerikai és török érdekek egyszeri érvényesítésével kapcsolatban már létrejött 2019-ben, amikor [a két fél megállapodott arról](#), hogy Ankara létrehozhat egy „biztonsági zónát” a határ mentén. Az mindenképp érzékelhető, hogy Szíria kérdése veszített jelentőségéből Washington számára ([ezért sem látható át teljesen az amerikai Szíria-stratégia](#)), amelyet Törökország ki tud használni a jelenlegi helyzetben.

Az esetleges török beavatkozás újbóli napirendre kerülése óta stratégiai változás nem olvasható ki az amerikai viselkedésből. A Biden-adminisztráció továbbra is [kifejezi nemtetszését a tervekkel kapcsolatban](#), ugyanakkor nyitott a konzultációra. Az amerikai katonai jelenléttel kapcsolatban nem áll rendelkezésre információ: 2019-ben az Egyesült Államok ugyan [elhagyta a manbidzsi pozícióit](#) (Ajn Isszához és Tel Tamrhoz hasonlóan), ugyanakkor idén májusi híresztelések szerint [visszatérhettek amerikai erők Kobane és Rakka környékére](#). Ezen túlmenően amerikai erők intenzíven járőröznek az ország északkeleti részén, és egyes hírek szerint vissza is tértek olyan területekre, ahonnan korábban kivonultak, például [Tel Tamrba](#).

Oroszországgal kapcsolatban ellentmondásos hírek kerültek napvilágra. Alekszander Lavrentyijev, [az orosz elnök Szíriával foglalkozó különmegbízottja szerint](#). Moszkva rossz ötletnek tartja a török beavatkozást, de Oroszország nem fogja katonai erővel megvédeni a területet. Lavrentyijev szerint Manbidzsban és Tel Rifatban is találhatóak orosz ellenőrzőpontok, de ezeken főleg szíriai katonák dolgoznak. A [török sajtóban](#) ugyanakkor megjelentek hírek arról, hogy Moszkva kivonta erőit Tel Rifatból, és átcsoportosította őket a rezsim irányítása alatt álló Aleppóba. Ezzel szemben a közösségi médiában még 2022 júniusában is [számos videó és kép keringett](#) orosz katonai konvojokról és helikopterekről ezen a területen és Manbidzsban is. Ezt erősítette meg a [Szíriai Emberi Jogi Megfigyelőközpont](#) is.

Oroszország ezentúl diplomáciai úton is igyekszik kezelni a helyzetet: Moszkva a Szíria és Törökország által 1998-ban aláírt [adanai megállapodás frissítését](#) javasolja, amelynek keretében a Szíriában állomásozó török katonák kivonásáért cserébe Ankara gyakorlatilag felhatalmazást kapna a déli szomszédja területén való beavatkozásra, amennyiben biztonságát veszély fenyegeti. Ennek a megoldásnak

a végrehajtásához ugyanakkor szükség lenne az Ankara és Damaszkusz közötti kapcsolatok újrafelvételére (és bizalomépítésére), amelytől egyelőre a török vezetés elzárkózik.

Ezzel párhuzamosan az SDF is igyekszik elkerülni a beavatkozást. A nagyhatalmak politikai támogatása mellett a szervezet két másik módon is igyekszik erősíteni pozícióit a kérdéses területeken. Egyrészt [fokozták az együttműködést](#) a szíriai kormányerőkkel, [valamint a vele szövetséges iráni milíciákkal](#). E csoportok a harcértéken túl politikai elrettentéssel is bírhatnak (kurd remények szerint): ha sikerülne rákényszeríteni Törökországot, hogy megtámadja a hivatalos állami erőket, azzal a konfliktus [török-szíriai államközi konfliktussá](#) válhatna. Másrészt a helyi politikai szervezetek (az északkelet-szíriai autonóm kormányzat vagy a Manbidzsi Katonai Tanács) [igyekeznek](#) a helyi arab törzsek támogatását, valamint a török beavatkozással szembeni elutasítást is felnagytani. Ez a két folyamat ugyanakkor átláthatatlan és feszültségekkel terhelt. Manbidzsban például 2021-ben is voltak a helyi kurd vezetéssel szembeni törzsi tüntetések, amelyek a [Rojava Information Center kutatása](#) szerint a központi kormány támogatásával szerveződtek.

AZ IRAKI KONTEXTUS

Irakban teljesen más típusú kihívásokkal kell szembenéznie Ankarának az eltérő geopolitikai kontextus miatt. Itt egyfelől nagyobb mozgástérrel rendelkezik Törökország, mert sem Oroszország, sem az Egyesült Államok nem játszik olyan befolyásos szerepet, mint Szíriában, másfelől viszont a PKK az észak-iraki kurd területekről az elmúlt évtizedekben rendszeresen hajtott végre támadásokat Törökország ellen.

A Kurdisztáni Munkáspárt bázisa hagyományosan a Kandil-hegységben található. Ez a legmagasabb pontján 3000 méter feletti csúcsokkal bíró Zagrosz hegyvonulat irak-iráni határnál található része. Emellett a PKK kisebb bázisai a teljes török-iraki határ mentén megtalálhatóak. Ankara évtizedek óta folytat kisebb-nagyobb hadműveleteket a határ iraki oldalán, általában korlátozott mélységben. Az 1990-es években 29 akciót [hajtott](#) végre, ezek némelyike csak légicsapásokat jelentett, de voltak hónapokig tartók összhaderőnemi műveletek is 30-50 ezer katonával, amelyek akár 80 km mélységben is behatoltak iraki területekre. Az ekkor már kvázi függetlenséget élvező Iraki Kurdisztán pártjai alkalmanként maguk is részt vettek a törökökkel együttműködve, azzal a céllal, hogy [javítsák](#) kapcsolatukat Ankarával.

Törökország beavatkozásainak tehát régi hagyományai vannak, ám ezek közös jellemzője volt a legutóbbi időig, hogy csak időlegesek voltak, a műveletek lezárultát követően a török fegyveres erők (TSK) kivonultak. Ennek a politikának az első változása 2015-ben következett be, amikor az Iszlám Állam térhódítására válaszul, illetve az ellene indított iraki és koalíciós műveletekre rácsatlakozva Ankara egy állandó katonai bázist hozott [létre](#) a Moszulhoz közeli Bashika városánál, az iraki

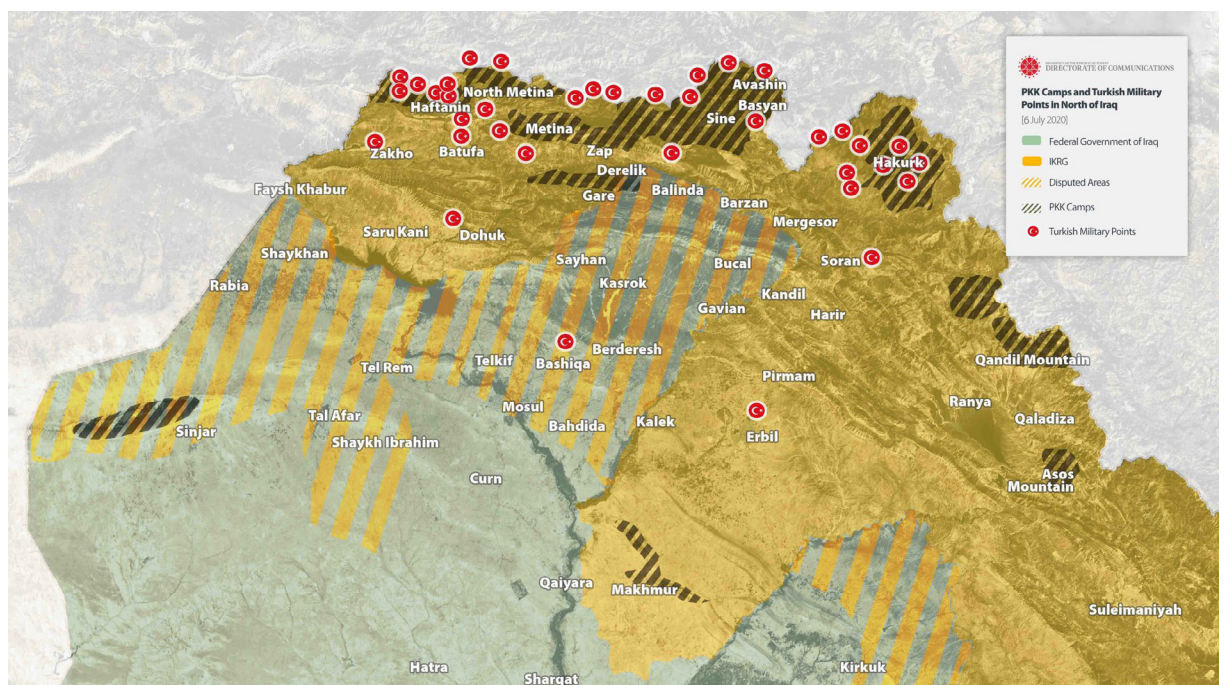

kurd belső adminisztrációs határ közelében, kurd oldalon. A török határtól több mint 80 kilométerre levő bázis létezése annyiban kivételnek számít, hogy nem a PKK elleni harc volt a feladata, hanem a helyi, terroristák ellen harcolni szándékozó szunnita törzseknek biztosított kiképzést. A bázis a mai napig működik, Ankara azután sem vonta ki erőit, hogy a terrorszervezet felszámolták.

A török műveletek jellege 2019-től változott meg érdemben. Az az év májusában indított Karom műveletet (Operation Claw) Egeresi Zoltán kimutatása [szerint](#) további nyolc követte egészen a legutóbbi, 2022 áprilisában indított Karom–Zár hadműveletig.

Ezek a török akciók nemcsak abban különböztek a korábbiaktól, hogy gyakorlatilag folyamatosá vált a TSK jelenléte Iraki Kurdisztán területén, hanem abban is, hogy a török erők bázisok és megfigyelőpontok sorozatát hozták létre Irak területén azzal a céllal, hogy olyan biztonsági zónát alakítsanak ki, amely révén megakadályozhatják egyfelől a PKK terroristáinak átjutását Törökországba, másfelől akadályozhatják a Kandil-hegység és a szíriai területek közötti logisztikai kapcsolatot. Az Irakban állomásozó török erők számáról nincsenek hivatalos adatok, egy német kutatóintézet [2500](#) főre becsüli a létszámot, ám nem világos, hogy ez csak a határmenti jelenlétre vonatkozik vagy a bashikai bázis is beleértendő, ahol az ECFR [elemzése](#) 600-800 főre becsülte a TSK erőinek számát 2016-ban. Az iraki vezérkari főnök [szerint](#) a határmenti bázisokon mintegy 4000 török katona állomásozik.

1. ábra

Forrás: <https://twitter.com/ragipsoylu/status/1280181203199561728/photo/1>

A 2022 áprilisában [indított Karom–Zár hadművelet](#) elsődleges célja a Metina-Zap térség ellenőrzésének kialakítása, amely török állítás szerint az utolsó olyan iraki kurdisztáni terület, amelyen keresztül a PKK fegyvereket és fegyvereseket juttat Törökországba. A török elnöki hivatal fent látható hivatalos térképe a 2020. júliusi állapotokat mutatja, 37 különböző megfigyelő poszttal és bázissal. Az iraki oldal ennél jóval bővebb jelenléttel számol, a már említett iraki vezérkari főnök 2022 nyarán több mint száz posztról és öt nagyobb katonai bázisról tett említést [jelentésében](#).

Törökország PKK elleni harcát nehezíti, hogy a kurd szervezet a „hagyományos” szállásterületein túl a jezidi közösség lakta Szindzsárban is megteremtette befolyását az Iszlám Állam térfoglalása után. A terület eredetileg a KDP iraki kurd párt peshmergáinak ellenőrzése alatt állt, ám ők a terrorszervezet támadásakor [felszívódtak](#), ami a jezidiek elleni genocídiumhoz vezetett. 2014 augusztusában a humanitárius katasztrófát csak az mérsékelte, hogy a PKK szíriai ereje, a Népi Védelmi Erők (YPG) egy mentőakciót indított Kelet-Szíriából, amely során a fegyverei eljutottak a Szindzsár-hegyre felmenekült jezidiekhez, ahonnan egy [korridor](#) nyitottak a biztonságot jelentő északi kurd területek felé. A PKK-nak addig semmilyen katonai jelenléte nem volt a térségben, ám ettől kezdve a jezidiek között is megszervezte a vele szimpatizáló csoportokból az ún. Szindzsári Ellenálló Egységeket (YBS) és – hasonlóan Szíriához – politikai-közigazgatási szervezőmunkába kezdett. Törökország ezeket a lépéseket már 2016-ban aggodalommal figyelte, a török elnök egy beszédében arra [figyelmeztetett](#), hogy Szindzsár egy másik Kandil-hegységgé válhat, utalva a terrorszervezet főhadiszállására.

Törökország terrorizmus elleni műveleteinek új lökést adott a török dróntechnológia proliferációja. A 2020-as karabahi háborúban hírnevet szerzett – de Szíriában és Líbiában már korábban is alkalmazott – Bayraktar TB2-es drónok, valamint a 2022-es Karom–Zár műveletben először [bemutatkozott](#), méretben és képességben a másik típust felülmúló Akinci pilótanélküli repülőeszköz révén Ankara képes olyan területeken is csapást mérni a PKK állásaira, vagy célzott likvidálást végrehajtani, ahol egyébként nincs állandó jelenléte a török hadseregnek.

A Washington Institute [kimutatása](#) szerint a 2022 februárja és júliusa között a TSK majd kétszáz alkalommal indított légi csapást PKK-célpontok ellen Irakban, ebből az esetek több mint háromnegyedében drónnal. A török pilóta nélküli eszközök képesek voltak a PKK egyes vezetőit órákon át követni a levegőből, mielőtt megtámadták volna őket, de hajtottak végre akciót Szindzsárban vagy akár 280 km mélységben Irakban is.

Törökország növekvő iraki jelenléte a helyi politikai szereplőket is állásfoglalásra kényszerítette. Bagdad általában megengedően állt hozzá Ankara azon akcióihoz, amelyek a PKK „forró nyomon” történő üldözését célozták Irakban, ám az állandó katonai bázisok jelenlétét már a 2015-ben létrehozott bashikai bázis létrehozása óta elfogadhatatlannak tartotta. Mivel azonban a kormányzat gyenge és megosztott, illetve a belső feszültségek és a terrorizmus elleni harc továbbra

is leköti az erőforrásokat, érdemi fellépésre nem képes Törökországgal szemben, hiszen a katonai jelenlét csak egy téma a szoros gazdasági politikai és biztonsági együttműködés terén. Az iraki kormány belső megosztottságára jellemző, hogy annak egyes csoportjai úgy tekintenek az török jelenlétre Irakban, mint az iráni befolyással szembeni egyik eszközre. Ebben a narratívában kulcsszerepet játszik Musztafa al-Kázimi, aki nyugati orientációjú, a síita milíciáknak túl „puha”, és aki Ankarát [előnyösebb partnernek](#) tartja a befolyási harcban.

Az iraki kurd politikai erők hasonlóan ambivalensen viszonyulnak a török jelenléthez. A regionális kormányzatot domináló Kurdisztáni Demokrata Párt számára a PKK jelenléte sajátos kihívást jelent, hiszen egyfelől a másik kurd szervezetről van szó, amelynek küzdelmét a KDP hívei is rokonszenvvel követik, amely nyíltan nem kérdőjelezi meg a KDP befolyását és nem avatkozik be Iraki Kurdisztán ügyeibe. Ugyanakkor politikai szempontból Erbílnek egy jóindulatú, támogató Ankarára van szüksége az egyenlőtlen [függőségi](#) viszony miatt (legyen szó török befektetésekről vagy a Kirkuk–Ceyhan olajvezetékéről, amely az autonómia gazdasági túlélésének és így a KDP hatalmának záloga is egyben). A Barzani család az elmúlt évtizedekben rendszeresen együttműködött Törökországgal a PKK elleni műveletekben, alkalmanként fegyveres összecsapásokra is sor került, de alapvetően mindkét fél a konfliktus kielezésének [elkerülésében](#) érdekelt.

A KDP-vel rivális Kurdisztáni Hazafias Uniót másképp érintik a török beavatkozások. A baloldali ideológiákhoz egyébként is közelebb álló PUK „területén” található a Kandil-hegység, és a szervezet mindig is megengedőbben viszonyult a török kurd szervezethez. Ehhez hozzájárul az is, hogy a jelenlegi iraki belpolitikai helyzetben a PUK folyamatosan közeledik az Irán-barát pártokhoz, velük indult közösen a legutóbbi [választásokon](#) (szemben az elmúlt évtizedek gyakorlatával, amikor a KDP-vel indult közösen) és a kurd pártok közötti hatalmi osztzkodásban is mélypontra jutott a KDP és a PUK közötti nézeteltérés a jelenlegi kormányalakítás során. A PUK ellenőrzése alatt álló területek földrajzi sajátosságai miatt ritkábban célpontjai a török katonai beavatkozásoknak (az 1. ábrán látszik, hogy a PUK területén – Erbíltől keletre – nincsenek török támaszpontok), és a PKK is nagyobb önállóságot élvez a működésében. A PUK „fővárosának” számító Szulejmánijja településen 2017-ben a PKK fegyveresei két török hírszerzőt [raboltak](#) el. A török ambíciók számára a fő kihívást azonban a Teherán meghosszabbított kezének számító síita milíciák jelentik, amelyek Moszul visszafoglalását követően Észak-Irakban is megteremtették állandó jelenlétüket. Irán számára – és ebben a milíciák jelenléte az eszköz – egy szárazföldi logisztikai korridor kialakítása a cél az ország és Szíria (az Aszad-rezsim), illetve Libanon (Hezbollah) között. Ennek az útvonalnak kulcsfontosságú állomása Szindzsár, ami a Moszulból nyugat felé tartó főúton fekszik. Éppen ezért a terület felszabadítását követően a síita [milíciák](#) a jezidiek között is megkezdték jelenlétük intézményesítését, a kisebbség tagjaiból is önálló milíciát szerveztek, és kezdeményezték az együttműködést a PKK-hoz kapcsolódó YBS-sel.

Eképpen Szindzsár és környéke egyszerre vált a török és iráni befolyási kísérletek, illetve a KDP és a bagdadi kormány közötti konfliktusok metszéspontjává, ahol jelenleg egyszerre van jelen az iraki hadsereg, a YBS, az síita milíciák és drónjai révén a török hadsereg (a KDP peshmergái 2017-ben kivonultak a területről). A szembenállás túlmutat Ankara és a PKK ellentétén, mert a konfliktus könnyen eszkalálódhat és átterjedhet más területekre is. Ennek már most is számos példája van. A TSK által végrehajtott légicsapásokra [válaszul](#) a YBS fegyveresei a síita milíciáktól kapott kiképzéssel és a rakéta-technológiákkal felszerelve, válaszul török bázisok ellen hajtottak végre vagy akartak végrehajtani támadásokat a KDP ellenőrzése alatt levő területeken 2022 tavaszán és nyarán.

KONKLÚZIÓ

Az elemzés alapján látható, hogy a török katonai jelenlét iraki és szíriai kontextusa a hasonló célok (a terroristának tartott kurd szervezetek visszaszorítása) ellenére eltérő a belpolitikai helyzetnek, a helyi kurd politikai rendszer struktúrájának, valamint a nagyhatalmi érdeklődés és érdekek különbözőségének következtében. Szíriában a 2010-es évek közepe óta állandósult a török hadsereg jelenléte, amelyet a PKK és szövetségeseivel szembeni küzdelem mellett az Oroszországgal és az Egyesült Államokkal való viszony, valamint a szíriai polgárháborúhoz kötődő egyéb nemzeti érdekek is meghatároznak. Jelenleg úgy tűnik, hogy a belengetett beavatkozással a török vezetés igyekezne kihasználni a vélt lehetőséget, amelyet az amerikai és az orosz figyelem és a szíriai kényszerítő képességek csökkenése okozott. Irakban az évtizedes hagyományokra visszatekintő, időszakos nagy hadműveleteket az elmúlt években egy, az iraki területekre áthelyezett felkelésellenes műveletsorozat váltotta fel. Ennek során Törökország Iraki Kurdisztánban több tucat állandó bázisokból és megfigyelőposztokból álló biztonsági zónát hozott létre azokon a kritikus pontokon, amely a PKK számára vagy logisztikai vagy beszivárgási szempontból fontosak voltak. 2019 óta gyakorlatilag folyamatosak a katonai akciók, amelyek kiegészültek a felfegyverzett drónok aktív alkalmazásával. Ankara hosszú jelenlétét bonyolítja, hogy a PKK elleni harcával a gyakran kaotikus iraki folyamatokba is beavatkozik a kurd pártok, az Irán-közeli milíciák és a bagdadi kormány mellett önálló szereplőként jelenve meg.

Ugyan a szíriai és iraki kontextus önmagában lehetővé teszi (vagy tenné) a török katonai jelenlét fenntartását vagy növelését, egy újabb intervenció két további szinten dől el: nagyhatalmi és belpolitikai szinten. A globális és nemzeti tendenciák ugyanis legalább annyira, ha nem nagyobb mértékben határozzák meg a török mozgásteret, mint a helyi folyamatok. Elemzésünk következő részében ezeket a szempontokat vesszük górcső alá.